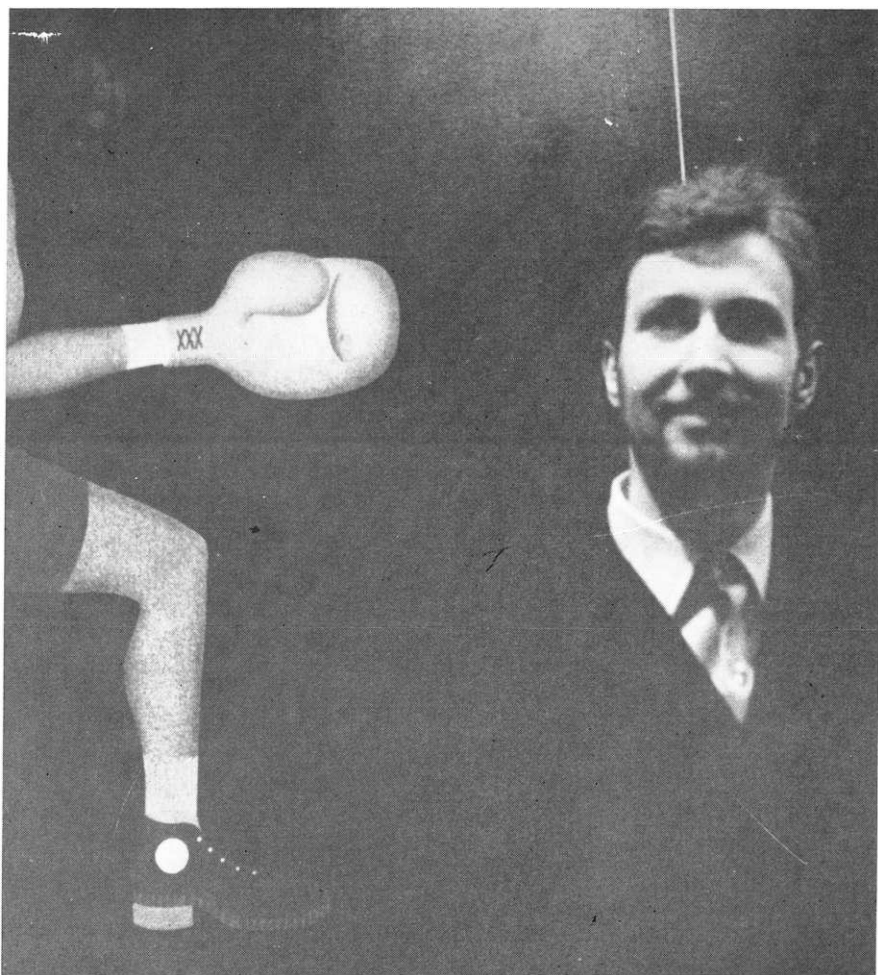

izložba Živka Đaka

**galerija
studentskog centra
zagreb
16/30. 12. 1968.**

zvonko maković

Ovo slikarstvo možemo nazvati slikarstvom hazarda, ciničkim slikarstvom, ironijom predmeta... Svejedno je. Svaki takav naziv određuje nešto u njemu. Govori o njemu manje ili više tačno. No svaki takav termin, koliko god se pokušava približiti pravoj determinaciji, toliko i odstupa od nje. Jedino što se može odmah uočiti u djelu Živka Đaka, to je opsjednutost predmetom. Ali i takav stav može biti dvoznačan, ako pomislimo npr. na Van Gogha ili Cezannea koji su također bili neizmjereno zaljubljeni u predmete. Ali dok su oni prilazili oblicima svakodnevne upotrebe s poštovanjem i tražili u njima simboliku »nečeg drugog«, u slikarstvu nove figuracije predmet postaje vulgariziran, a izražava sam sebe kao element banalne i brutalne svakodnevne stvarnosti. Njegova uporabivost i značenje počivaju u osiećanju suvišnosti u ovom racionalnom svijetu. Oni veličaju ljepotu bukvalnog, apsurd nezastavljive proizvodnje bezbrojnih stvari koje su, zapravo, suviše i besmislene.

Đak oslobađa svijet svake mitologizacije, skida aureolu sa svega. Čovjek se poistovećuje sa sladoledom, nebo postaje ljubičica, a igračka va-

žnija od djevojčice koja se njome igra. Predmet uvijek pobjeđuje. Đak, kao i njegovi prethodnici Damjanović, Reljić, Drago, Otašević, ulazi u samu dušu predmeta. Koliko god se to slikarstvo činilo lukasto naivnim i besmislenim — najveći je cilj umjetnika da se što više približi kiču — ono posjeduje svoju specifičnu poetiku. Razgolićena istina uvijek začuđuje i u prvi čas šokira. Đak prilazi predmetu analitički; iako mu je izraz naoko nespretni i dječji naivan, djelo u sebi nosi istinu koja je drugačija od njegove vanjske »istine stvari«. On otkriva dušu predmeta. Sjetimo se izvanrednog motta Godardova filma »Živjeti svoj život« gdje autor priča priču o kokoši koja se sastoji od unutrašnjosti i vanjštine. »Otklonimo li vanjštinu, prodremo u unutrašnjost, a uklonimo li unutrašnjost, tada opazimo samu dušu.« Živko Đak ne otklanja vanjštinu, ali zato se duša nalazi na samoj vanjštini. Duša stvari i duša čovjeka poistovećuju se. Čovjek je isto toliko banalan kao i uteg, sladoled ili igračka. Njegova je duša vanjštinina. On je oslobođen svakog pojma o estetskom. Njegova estetika vezana je za samu ikonografiju — golotinju uporabnih elemenata svakidašnjice.

Za tehniku Živka Đaka možemo reći da je »klasična«. »Štafelajno« slikarstvo čiste i elementarne kromatike, jednostavnog i preciznog crtanja, plošno, bez sjena, bez tonalizacije. Svaka patetika i gesta ovdje su odsutne. Likovi su mirni i ukočeni, pasivni i preneraženi. Postiđeni svoje tupe i beskorisne prisutnosti, zapečaćeni i začuđeni u času identifikacije s predmetom koji dotiču (ili predmet možda dotiče njih?). To je slikarstvo kojeg elemente nalazimo u donjim dijelovima stranica bulevarskih časopisa — narativne grafike stripa ili plakata. Naracija i fabula zaista je ovdje najprisutnija, i Đak je nemilice potencira (»Kada sam uskočio u ring ili pobeđiću«, »Ludi Pjero«, »Jedete li vi gelatto sa šlagom«, »Ja

sam mala sa cipelom na cvetić sam stala« itd.).

Bili bismo u zabludi kad bismo pomislili da Đak odbacuje samu ideju lijepoga. Njegova je ljepota istina o predmetnoj stvarnosti, čudnovata i iracionalna anegdota koja sa djela nikada ne silazi. Ljepota prazne boce i okruglog balona jest sama boca i sam balon. Ističući takvu apsurdnu estetiku, umjetnik zapravo ističe i naglašava njezinu odsutnost u svijetu škrtih i šutljivih predmeta, nemogućnost svake komunikacije i bizarnost pojava tih predmeta u svijetu realnosti.

O Živku Đaku, prema tome, možemo govoriti samo pohvalno. Njegov pokušaj da unutar kruga naše nove figurativne ekspresije stvori vlastiti jezik i zasebnu problematiku uspijeva mu gotovo bez većih poteškoća. (Od čitavog beogradskog kruga nove figuracije najbliži je Otaševiću.) Problem je jedino u tome što se ovo slikarstvo može prerano zasititi samim sobom, tj. početi oponašati sama sebe. A to je možda opasnije nego što se na prvi pogled čini.

izložba pokret i svjetlo aleksandra srneca

galerija
suvremene umjetnosti
zagreb

10. 1/2. 2. 1969.

zvonko maković

Za početak ovog prikaza poslužiću se jednim zapisom R. Delauneya. On kaže da je »umjetnost po prirodi ritmička i ne podnosi prisile«. Naum Gabo u svojem Realističkom manifestu (1920) afirmira jedan novi element u umjetnosti — **kinetičke ritmove**, koji su, po njegovu shvaćanju, »temeljni oblici naše percepcije stvarnosti«. Ritam u Delauneyovoj umjetnosti ritam je koji nastaje međusobnim djelovanjem boja što se, stvarajući specifične modulacije, počinju gibati, pokre-